

Vægi eiginleikanna

Hugmyndin er að þróa vægistuðla eiginleikanna í aðaleinkunn, þessar breytingar eru hluti af þróun og breytingum á ræktunarmarkmiðinu og dómskalanum sem er verið að vinna að þessa dagana.

Helstu breytingar sem hugmyndin felur í sér eru eftirfarandi:

- Hækka vægi hæfileikanna í aðaleinkunn þar sem ganghæfni hrossa er veigamesti þáttur þeirra
- Hækka heildarvægi grunnangtegundanna. Þetta er gert til þess að leggja meiri áherslu á hina fjölhæfu hestgerð innan stofnsins, hvort sem hún býr yfir fjórum eða fimm gangtegundum, en það er sú hestgerð sem er verðmætust
- Skilgreina hægt stökk sem sér eiginleika. Gæði á hægu stökki eru hluti af einkunn fyrir stökk í dag en verðmætt er að hægt stökk hafi bein áhrif á aðaleinkunn hrossa. Aðgengilegt er að skilgreina hægt stökk og stökk sem tvo eiginleika þar sem um tvær gangtegundir er í raun að ræða, þrítakta hægt stökk og fjórtakta hratt stökk og er talað um þetta sem tvær gangtegundir í mörgum löndum
- Hækka vægi á bak og lend þar sem rannsóknir á tengslum byggingar og hæfileika styðja að leggja meiri áherslu á þennan eiginleika
- Reikna tvær aðaleinkunnir fyrir hvern hest. Auk aðaleinkunnar eins og hún er reiknuð í dag er hugmyndin að reikna út sérstaklega *fjörgangseinkunn* þar sem vægi skeiðs er tekið úr útreikningi á aðaleinkunn og dreift hlutfallslega út á aðra eiginleika hæfileikanna. Þetta myndi vera gert fyrir öll hross hvort sem þau búa yfir fjórum eða fimm gangtegundum

Hugmyndina að breyttum vægistuðlum má sjá í töflunni hérna að neðan, ásamt núverandi vægistuðlum:

Vægi einstakra eiginleika í %:

Eiginleiki:	Núverandi:	Hugmynd:	Eiginleiki:	Núverandi:	Hugmynd:
Höfuð	3	2	Tölt	15	16
Háls, herðar og bógar	10	8	Brokk	7,5	9
Bak og lend	3	5,5	Skeið	10	10
Samræmi	7,5	7	Hægt stökk	-	4
Fótagerð	6	4	Greitt stökk	4,5	3
Réttleiki	3	2	Vilji/Geðslag	9	7
Hófar	6	5	Fegurð í reið	10	10
Prúðleiki	1,5	1,5	Fet	4	6
Samtals	40	35	Samtals	60	65

Sköpulag

Samkvæmt þessari tillögu vegur *háls, herðar og bógar* mest af eiginleikum byggingar, þá *samræmi og bak og lend*; enda eru þetta lykileiginleikar hvað virkni og heildarútlit hestsins varða. Af eiginleikum *fótagerð, réttleiki og hófar* þá er hugmyndin að hófarnir vegi mest. Fyrir utan sterka tengingu hófa við nýtingu hestsins, þá hafa þeir hafa einnig hæsta erfðafylgni þessara eiginleika við ganghæfni og keppnisárangur (39-52%) sem gefur okkur líklega vísbendingu um tengsl hófa við endingu hrossa þar sem eldri hross eru að taka þátt í keppni heldur en kynbótadómi.

Hæfileikar

Hvað hæfileikana varðar er hugmyndin að auka áherslu á fjölhæfni hrossanna og auka vægi grunnangtegundanna í aðaleinkunn. Rökin fyrir því að hækka vægi grunnangtegundanna eru þau að fjölhæf hross eru verðmætustu hrossin og einnig er það vissulega ræktunarmarkmiðið að bæta allar gangtegundir hestsins og sker íslenski hesturinn sig frá mörgum öðrum ganghestum að þessu leyti. Þessi hækking tekur einnig mið af þróun í reiðmennsku og þjálfun hestsins, þar sem t.d. hægt stökk hefur verið að skipa markvissari sess í uppbyggingu hestsins. Í þessari útfærslu er vægi grunnangtegundanna aukið samtals um 6%. Vægi grunnangtegundanna er í núverandi kerfi samtals 16% en yrði 22%.

Hvað grunnangtegundirnar varðar þá er hugmyndin að skipta hægu stökki og stökki í tvo eiginleika með sitt hvort vægið þar sem hægt stökk vegur meira. Í þessum breytingum öllum, á vægistuðlum og dómskala, er stefnan að leggja meiri áherslu á gæði hestsins á hægu, hvort sem það er tölt, brokk eða stökk. Varðandi stökk er aðgengilegt að skilgreina hægt stökk og stökk sem tvo eiginleika þar sem um tvær gangtegundir er í raun að ræða, þrítakta hægt stökk og fjórtakta hratt stökk og er talað um þetta sem tvær gangtegundir í mörgum löndum. Með þessu hefur hægt stökk bein áhrif á aðaleinkunn sem er verðmæt breyting. Hugmyndin er að skapa réttari upplýsingar, ekki síst fyrir kynbótamatið þar sem hestur í dag getur til dæmis verið með 8.0 fyrir stökk en einungis 7.0 fyrir hægt stökk en það er 8.0 fyrir stökk sem telur inn í aðaleinkunn hestsins og myndar þar með aðaleinkunn kynbótamats. Hægt stökk er miklu meira notað gangtegund í þjálfun og einnig í keppni. Hratt stökk er að sjálfsögðu notað í þjálfun hestsins og í gæðingakeppni en spurning er hvort að sýning á hröðu stökki hafi ekki að mörgu leyti meira upplýsingagildi en praktískt gildi þar sem hratt stökk segir til um burð í baki, léttleika og líkamsbeitingu hestsins og vilja hans. Við þessa breytingu er þá betra að tala um *hægt stökk* annars vegar og *greitt stökk* hins vegar.

Töltið verður alltaf að hafa hæst vægi eiginleikanna enda lykil eiginleiki í íslenska hrossastofninum. Það er spurning hvort við þessa breytingu sé hyggilegt að setja 1% á töltið þannig að það skeri sig áfram mest úr. Hvað varðar hægt tölt hefur komið upp sú hugmynd hvort betra sé að skilgreina það sem sér eiginleika, líkt og hugmyndin er að gera með hæga stökkið. Með töltið er líklega betri leið að leggja meiri áherslu á gæði á hægu tölti í gegnum dómskalann þar sem meiri kröfur eru gerðar til hæga töltsins við einkunnagjöfina. Þar er skýrt ræktunarmarkmið hestur sem býr yfir gæðum á öllum hraðastigum. Þá er hægt tölt t.d. ekki notað sem sér eiginleiki í keppni en það er gert með hæga stökkið. Þetta er því talin betri leið en sú að skilgreina hægt tölt sem sér eiginleika með sér vægi en með því að gera

ákveðnar kröfur til gæða á hægu tölti við einkunnagjöfina er í raun búið að gefa hæga töltinu vægi í aðaleinkunn.

Þá er lagt til að hækka vægi fetsins. Það er mikilvæg gangtegund á svo margan hátt. Allar æfingar eru kenndar á feti og er grunnur undir aðrar gangtegundir. Það hefur mikið með solumöguleika hestsins að segja, í hvaða hlutverk sem hesturinn er ætlaður, að hesturinn geti fetað slakur. Gæði á feti skera einnig úr um það að mörgu leyti hvort hesturinn nýtist í keppni eða ekki og hefur þar með mikið með verðmæti hestsins að segja.

Vægi á fegurð í reið er óbreytt, eða 10%, enda afar verðmætur eiginleiki sem sést vel í þeirri háu erfðafylgni sem hann hefur við keppnisárangur. Þá er vægi á vilja og geðslagi lækkað um 2%. Það er að sjálfsögðu einn mikilvægasti eiginleikinn í hestinum en jafnframt sá sem erfðast er að meta með öryggi. Með því að hækka vægi á feti er einnig lögð meiri áhersla á getu hestsins til slökunar sem er einn mikilvægasti þáttur geðslagsins.

Fjörgangs aðaleinkunn:

Þá er hugmyndin að reikna út sérstaklega *fjörgangseinkunn* fyrir öll hross þar sem vægi skeiðs er tekið úr útreikningi á aðaleinkunn og dreift hlutfallslega út á aðra eiginleika hæfileikanna. Þetta er gert til þess að bæta við áhugaverðum og verðmætum samanburði á öllum hrossum hvort sem þau búa yfir fjórum eða fimm gangtegundum. Þetta lyftir upp góðum og úrvals klárhrossum með tölti en hefur einnig jákvæð áhrif á stöðu jafnvígra alhliða hrossa. Einnig mun þetta að öllum líkindum hafa jákvæð áhrif á mætingu til dóms (t.d. verða klárhross með 8,0-8,5 fyrir alla þætti hæfileikanna líklegri til að vera sýnd). Að lokum og ekki síst gefur þetta færi á því að reikna kynbótamat á fjörgangseinkunn og verðlauna afkvæmahross á þessum grunni; afkvæmahross sem eru að gefa úrvals klárhross með tölti en fá alhliða hross en það eru ekkert síður verðmætir gripir til ræktunar.

Þessi hugmynd um fjörgangseinkunn kallar einnig á þælingar með ræktunartakmarkið. Er ræktunarmarkmiðið eingöngu alhliða hestur eða einnig úrvals klárhestur með tölti – úrvals ganghestur eins og það er orðað í almennu ræktunarmarkmiðunum sem eru í bígerð. Ég tel það og þekkingin á skeiðgeninu og erfðum ganghæfninnar segir okkur að sum klárhrossin (CA hross) eru og munu gefa okkur úrvals fjörgangs- og fimmgangshross. Við erum að sjálfsögðu að rækta ganghest og allir vilja að ræktunargripir búi yfir úrvals tölti en hross sem býr yfir fjórum úrvals gangtegundum er úrvals ræktunargripur.

Að lokum er gott að hafa í huga að þeir eiginleikar sem metnir eru í kynbótadómi fylgjast nánast allir jákvætt að (jákvæð svipfars- og erfðafylgni) og margir þeirra hafa háa jákvæða fylgni á milli sín. Þannig hafa smávægilegar breytingar á vægistuðlum ekki mikil áhrif á erfðaframarir. Þessar breytingar hafa almennt heldur ekki mikil áhrif á meðaltöl aðaleinkunna en skilja betur á milli jafnvígra hrossa og þeirra sem eru einhæfari eins og fyrr segir. Vægistuðlarnir gefa einnig til kynna hvaða hestgerð við viljum halda frammi og hvaða eiginleika við viljum bæta á hverjum tíma.